

داد بیجا، بیداد است

طرحی از سوی ۷۵ نفر از نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی با عنوان اصلاحات پراسنج (پارامتریک) قانون تامین اجتماعی در تاریخ ۱۳۹۷/۱۱/۹ در صحن علنی اعلام وصول شد که در مقدمه توجیهی آن به نظریه مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی استناد و این طرح با واکنش‌های متفاوتی مواجه شد.

بی‌شک یکی از معضلات فراگیر کشور پدیده «قدمت قوانین و مقررات» است. این امر مختص به قانون تامین اجتماعی یا قانون کار نیست و قوانین مهم دیگری مثل قانون تجارت، قانون مدنی و... نیز از قدمت بالایی برخوردارند و این امر مشکلات زیادی را برای کشور و مردم فراهم آورده و می‌آورد. برخی اصلاحات جزئی در قالب طرح‌ها و لوایح موردی و مقطعی به‌ویژه برنامه‌های توسعه و بودجه‌های سنواتی نیز بر عمق این معضل افزوده و باعث ایجاد انبوهی از قوانین شده است.

مصادره به مطلوب قوانین و اجرای ناقص همان قوانین قدیمی نیز خود مشکل و معضل دیگری است. به‌طور مثال، یکی از مواد مهجور قانون تجارت، ماده ۴۱۲ آن موصوف به حکم توقف تاجر است که چند دهه است اجرا نمی‌شود؛ به‌موجب این ماده قوه قضائیه مکلف است در خصوص آن دسته از تاجر که با قصور یا تقصیر ورشکسته می‌شوند، حکم به توقف فعالیت تاجر بدهد و از ادامه فعالیت اقتصادی، تجاری و... آن‌ها جلوگیری کند. ولی مدت‌هاست شاهد هزاران نفر از افرادی هستیم که با ایجاد شرکت‌ها و بنگاه‌های صوری و کاغذی وارد عرصه اقتصاد کشور می‌شوند و پس از مدتی با اعلام ورشکستگی، مبالغ زیادی بدهی و چک بلامحل، اقساط عقب‌مانده و تعدادی کارگر دارای حقوق عقب‌مانده و... بجای می‌گذارند و چندی بعد، بنگاه دیگری تأسیس می‌کنند و کماکان حساب بانکی و چک و ضمانت‌نامه بانکی هم می‌گیرند.

مثال دیگر، ماده مهجور ۱۸۳ قانون کار است که به موضوع فرار بیمه‌ای و جریمه متعلقه می‌پردازد و سال‌هاست به آن توجه نمی‌شود و در حال حاضر به‌خاطر اجرای ناقص قانون کار (تسک به ماده ۱۴۸ بدون اجرای ماده ۱۸۳) و قانون تامین اجتماعی هیئت‌های تشخیص و حل اختلاف و شعب دیوان عدالت اداری در مواردی به کارخانجات تولید و ترمیم سوابق بیمه‌ای تبدیل شده‌اند که در عمل به‌معنی جبران فرار بیمه‌ای کارفرما از جیب سایر کارگران و مستمری‌بگیران است.

پرواضح است که با توجه به تغییرات مستمر که در عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، تکنولوژیکی، خصوصی‌سازی، واگذاری تصدی‌های دولتی و... به‌ویژه با توجه به شکل‌گیری فضای مجازی و کسب‌وکارهای مجازی باید تمامی قوانین اصلی و مادر کشور نظیر قانون تجارت، قانون مدنی، قانون کار، قانون تامین اجتماعی و... مورد بازنگری و روزآمدسازی و سازگارسازی با شرایط عصری کشور قرار گیرند یا اینکه با حفظ قوانین مزبور، یکسری قوانین خاص برای کسب‌وکارهای جدید و نیروی کار جدید طراحی و عملیاتی شود. در سال ۱۳۹۳، با پیشنهاد این‌جانب تقاهم‌نامه همکاری مشترک بین سازمان تامین اجتماعی و مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی منعقد و من به‌عنوان نماینده سازمان در اجرای آن معرفی شدم.

در اولین گام و به‌خاطر ضرورت زمانی، کار پژوهشی در ارتباط با برنامه ششم توسعه صورت گرفت که آثار و برکات زیادی داشت و نتایج آن در قالب کتابی به نویسندگی آقای دکتر موسوی خطاط تحت عنوان «رفاه و تامین اجتماعی در برنامه ششم توسعه» منتشر و برای مقامات و مسئولان ذی‌ربط ارسال شد که نقش اساسی در تقویت حوزه رفاه و تامین اجتماعی در قانون برنامه ششم توسعه و قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه داشت.

آغاز عملیات احداث درمانگاه تامین اجتماعی چناران

به مناسبت چهلمین سالروز پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، کلنگ درمانگاه تامین اجتماعی چناران در استان خراسان رضوی با حضور محمدحسن زدا، سرپرست سازمان تامین اجتماعی، نماینده مردم چناران در مجلس شورای اسلامی و مدیران و مسئولان استانی و محلی به زمین زده شد. این درمانگاه در زمینی به مساحت ۳۰۰۰ متر مربع و با زیربنایی ۲۰۰۰ متر مربعی در دو طبقه احداث می‌شود. محمدحسن زدا همچنین در سفر به شهرستان چناران از شعبه تامین اجتماعی این شهرستان بازدید کرد و با کارکنان و مراجعه‌کنندگان این شعبه به گفت‌وگو پرداخت.

پرسه‌ای در ایده‌ها و اندیشه‌ها

بررسی تحلیلی لایحه بودجه سال ۹۸ کل کشور از منظر رفاه و تامین اجتماعی

محروم‌داری به‌جای فقرزدایی؟!

اصلاح ساختار بودجه کشور کاری کند و با توجه به راهبردهای اولویت‌دار کشور، برخی تغییرات را در متن به‌وجود آورد. راهبردها از قرار همان توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی جاری کشور و رعایت ملاحظات مربوط به نقش و حضور مردم در مسائل حوزه اقتصادی است. دولت و نمایندگان حالا چند روزی می‌شود دوباره دست به کار شده‌اند

لایحه بودجه سال آینده کشور کماکان در بهارستان بالا و پایین می‌شود. لایحه‌ای که موافقان و مخالفان زیادی دارد به‌خصوص نگرانی‌هایی که درباره وضعیت سال آینده کشور مطرح می‌شود، حساسیت‌ها را نسبت به آن بیشتر کرده است. تا آنجا که رهبر معظم انقلاب به موضوع بودجه ورود کردند و از رئیس مجلس خواستند برای

در لایحه بودجه سال آینده کشور برای مجموع امور ده‌گانه، ۲۸۳ هزار میلیارد تومان اعتبار در نظر گرفته شده که در این میان سهم امور رفاهی ۱۱۳ هزار میلیارد تومان است. برابر اسناد منتشرشده، رشد اعتبارات امور رفاه لایحه بودجه ۹۸ به قانون بودجه ۹۷ حدود ۲۵ درصد است که این معادل ۲۹/۵ تا ۳۰ درصد سهم امور ده‌گانه کل می‌شود. اگر رشد امور ده‌گانه را با امور رفاهی مقایسه کنیم، متوجه می‌شویم امور رفاهی در میان امور ده‌گانه به‌وضوح بزرگ‌تر شده است. در میان فصول پنج‌گانه امور رفاه، فصل بیمه‌های اجتماعی با اعتباراتی بالغ بر ۳۴ هزار میلیارد تومان حدود ۳۰ درصد از بودجه امور رفاه را به خود اختصاص داده است. برای فصل حمایتی نیز دولت برنامه‌های متعددی را تدارک دیده است. از جمله اینکه اعتبارات کمک به دو صندوق بازنشستگی کشوری و لشکری ذیل فصل حمایتی قرار گرفته که سیاست درستی به نظر نمی‌رسد، چراکه با این اقدام سهم چشمگیری از فصل حمایتی به صندوق‌ها رسیده و منجر به این شده که ارقام و اعتبارات فصل حمایتی بزرگ‌تر از حد معمول باشد. براساس داده‌های جداول بودجه‌ای، در مجموع ۶۷ درصد بودجه امور رفاهی به فصل حمایتی بخش رسیده و قابل توجه اینکه در فصل حمایتی ۴۹ درصد اعتبارات در قالب برنامه‌های بیمه‌ای صرف کمک به صندوق‌های بازنشستگی خواهد شد.

■ سهم ۹۴ درصدی صندوق بازنشستگی کشوری

اگر به روند افزایشی اعتبارات بخش‌های رفاهی بودجه‌های سنواتی نگاهی بیندازیم، می‌بینیم که سهم امور رفاه از حدود ۶۵ هزار میلیارد تومان در سال ۹۵ به حدود ۱۱۳ هزار میلیارد تومان افزایش یافته و به همین تناسب نیز، سهم بیمه‌های اجتماعی بزرگ‌تر شده است. ۵۳ درصد از اعتبارات بیمه‌های اجتماعی در لایحه، کمک دولت است، در بیمه‌های اجتماعی سهم دولت به ۱۰ درصد رسیده و بیمه و خدمات درمانی، سهم ۱۷ درصدی از کل بودجه حوزه رفاه خواهند داشت. سهم بودجه دستگاه‌های مختلف در حوزه رفاه و تامین اجتماعی نیز داده‌های تامل برانگیزی دارد. علاوه بر اینکه ۹۴ درصد اعتبارات وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به صندوق بازنشستگی کشوری اختصاص پیدا می‌کند، در بخش ستادی این وزارتخانه نیز حدود ۴/۷ درصد بودجه هزینه خواهد شد. این رقم معادل ۲/۸ درصد برنامه «پوشش بیمه‌ای» است که باید صرف بیمه اقشار و گروه‌های خاص و قاعدتا باید نصیب سازمان تامین اجتماعی شود. اتفاق جالبی که در لایحه بودجه سال آینده کشور رخ داده، این است که برای اولین بار از محل سه درصد حق بیمه سهم دولت، ردیفی برای سازمان تامین اجتماعی اختصاص داده شده که هرچند عدد آن خیلی کم و به‌زحمت به دو درصد مجموع سهم واقعی دولت می‌رسد، اما باید آن را اقدام مهمی تلقی کرد، چراکه این مزیت را دارد که حق بیمه گروه‌های خاص در لایحه بودجه در زمره «فعالیت» قرار گرفته و امید می‌رود این موضوع در سال‌های آینده تبدیل به «برنامه» شود و در ردیف‌های قانون بودجه لحاظ شود.

■ اعتبار بیمه‌شدگان خاص در حد شوخی است!

تهدات جاری سالانه دولت به سازمان تامین اجتماعی براساس محاسبات و برآوردهای تقریبی، حدود ۲۰ هزار میلیارد تومان است که در مقایسه با ۳۲۰ میلیارد تومانی که دولت در بخش بیمه اقشار خاص به این سازمان اختصاص می‌دهد در حد شوخی است. نکته اینکه طبق برنامه ششم توسعه، دولت متعهد شده سالانه ۲۰ هزار میلیارد تومان صرف پرداخت مطالبات سازمان تامین اجتماعی کند و صراحتاً هم ذکر شده که تعهدات دولت به تامین اجتماعی نباید اضافه شود، بنابراین انتظار می‌رفت در لایحه بودجه به تناسب تعهدات سالانه ارقام

تا لایحه را از نو بازنویسی کنند و با این حساب فرصت بیشتری برای بررسی دقیق‌تر زیروهم‌های سند مالی سال آینده کشور در اختیار محققان و پژوهشگران قرار می‌گیرد. «آتی‌نو» در بیش از یک ماه گذشته بارها در پرونده‌های مختلف، به بررسی آماری و تحلیلی چشم‌انداز رفاه و تامین اجتماعی در لایحه بودجه پرداخته است. در ادامه سلسله

لایحه بودجه در ادامه به جزء «یک» بند «الف» تبصره «۱۴» می‌رسد که اختیار حذف یارانه دهک‌های ثروتمند را به استانداران سپرده است. درباره این بند بحث‌های مختلفی شکل گرفته و مواضع بعضاً متفاوتی مطرح شده است. نکته قابل توجه این است که رویه موجود نیز دستاورد مشخصی نداشته و در تمام سال‌های بعد از ۹۳ تا به امروز شمار یارانه‌گیران رو به افزایش بوده است، بنابراین به‌نظر می‌رسد دولت نهن‌تها راهبرد مشخصی برای فقرزدایی ندارد، بلکه گویا جایگاه وزارت رفاه در قانون ساختار نظام جامع را هم نادیده گرفته و با اعطای اختیار به استانداران در فقرزدایی به موازی کاری دامن زده است. گواه این ادعا اینکه در جدول مصارف هدفمندی یارانه‌ها، فقرزدایی صرفاً به‌گسترش پوشش نهادهای حمایتی تقلیل یافته و از طرفی نیز چون شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان واجد ظرفیت و دانش تخصصی برای فقرزدایی نیست، بودجه مذکور صرفاً پروژه‌های عمرانی می‌شود. این‌ها مخاطرات جدی هستند و در مقابل هم پیشنهاد شد وزارت رفاه در هر استانی سند فقرزدایی آن استان را بنویسد و در شورای برنامه‌ریزی به تصویب برساند که البته به‌جای مشخصی نرسید و با تصویب کمیسیون تلفیق، روند پیشین بدون تغییر باقی ماند. تغییر دیگر، مربوط به مصارف هدفمندی یارانه‌هاست. مقایسه تطبیقی متن لایحه بودجه و مصوبه کمیسیون تلفیق نشان می‌دهد که حدود ۱۴۰ میلیارد تومان از پرداخت هدفمندی کم شد تا صرف کاهش فقر مطلق گروه‌های هدف شود. به‌طور مشخص نیز اشاره شده که ۸۴۰ میلیارد تومان از ۶۲/۶ هزار میلیارد تومان مصارف هدفمندی، در قالب افزایش پرداخت به خانواده‌هایی که درآمد آن‌ها کمتر از خط حمایتی کمیته امداد خمینی (ره) و سازمان بهزیستی کشور است و بیمه زنان سرپرست خانوار و بدسرپرست هزینه شود. با این حال رویکرد لایحه بودجه در زمینه فقرزدایی کاملاً زیر سوال است. با اینکه وعده داده شده بود فقرزدایی به‌عنوان یکی از چهار هدف اصلی لایحه بودجه سال آینده خواهد بود، هیچ خبری از آن نیست و تنها به یک افزایش پوشش تقلیل داده شده و هیچ ایده و رویکرد دیگری پشت آن وجود ندارد.

■ برداشت اشتباه در همسان‌سازی

تبصره ۱۲ بند «ج» که درباره متناسب‌سازی حقوق بازنشستگان است، در سال‌های اخیر بسیار پرده‌مانه شده است. این مسئله که متناسب‌سازی یا همسان‌سازی حقوق شاغلان یا بازنشستگان مدنظر است یا بازنشستگان هم‌تراز در دوره‌های مختلف، در این تبصره چندان شفاف نیست. اما به‌نظر می‌رسد که نیت دولت و قانون‌گذار از طرح موضوع هم‌ترازی، حقوق

در هیچ کجای لایحه سال آینده کشور به دهک‌های میانه و رو به پایین توجهی نشده است. در حالی که این انتظار می‌رود که با شرایط تحریم احتمالاً باید شاهد ریزش آن‌ها به طبقه‌های پایین‌تر باشیم. از سویی نیز با کاهش افق برنامه‌ریزی رفاه اجتماعی در لایحه بودجه روبه‌رو خواهیم شد.

پژویش

“

یکشنبه ۲۸ بهمن ۱۳۹۷ ● شماره صد و نود و یک

A T I V E H N O

نشست‌های بررسی تحلیلی بودجه، موسسه عالی پژوهش تامین اجتماعی هفته گذشته نشست‌ی تخصصی با همین موضوع برگزار کرد و یاسر باقری، پژوهشگر رفاهی و مدیر مطالعات اجتماعی این مرکز، چشم‌انداز رفاه و تامین اجتماعی در سال ۹۸ را تشریح کرد. در ادامه بخش‌هایی از مباحث مطرح شده را می‌خوانید.

بازنشستگان باشد. از طرف بازنشستگان و مستمری‌بگیران مشکلی که وجود دارد این است که احساس می‌کند اجحافی قابل توجه در حقشان صورت می‌گیرد، اما از جانب صندوق هم نگرانی‌هایی وجود دارد. به این شرح که ممکن است دولت در یک سال پول همسان‌سازی و شکاف حقوق و مستمری‌های بازنشستگان فعلی و قدیمی‌ترها را پرداخت کند، معمولاً در سال‌های بعد با بی‌توجهی روبه‌رو می‌شود و موضوع در زمره حقوق فرد قرار می‌گیرد و به شکل قابل توجهی نیز هزینه‌های صندوق افزایش می‌یابد. به همین دلیل انتظار داریم هیچ‌یک از صندوق‌های بازنشستگی طرفدار چنین ایده‌ای نباشند، چون در نهایت برای آن‌ها زیان‌بارتر از منفای است که به همراه خواهد آورد.

■ پارادوکس ساماندهی صندوق‌های بازنشستگی

جالب‌ترین و عجیب و غریب‌ترین تبصره لایحه بودجه سال آینده، تبصره ۲۱ است. به نظر می‌رسد که این تبصره یک شبهه ساخته و پرداخته شده و تمامی بندهای آن مسئله‌دار است. در یکی از بندهای این تبصره آمده اعتبار موردنیاز برای پرداخت مابه‌التفاوت هزینه‌های مربوط به مستمری بازنشستگان در سال ۱۳۹۸ نسبت به اعتبار مصوب در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور را از محل منابع داخلی و سایر منابع حاصل از سرمایه‌گذاری‌های خود تامین کنند و اگر منابع حاصل از سود و بازدهی بنگاه‌های زیر پوشش، کفایت پرداخت‌ها را نداشت، دولت اجازه دارد منابع را از محل برداشت مجاز از ورودی منابع صندوق توسعه ملی تامین کند. نکته اینکه بند «ث» ماده (۷) قانون برنامه ششم بر کاهش وابستگی صندوق‌های بازنشستگی تأکید دارد، در حالی که در بند «الف» تبصره ۲۱ مسیر ساده‌تری پیش‌روی صندوق گذاشته شده است؛ برداشت از صندوق توسعه ملی. در این تبصره با حالتی پارادوکسیکال روبه‌رو هستیم. به این معنا که اگر دولت احتمال موفقیت صندوق‌ها در تامین منابع را با کوشش و درایت آن‌ها می‌داند، در این صورت ایجاد مسیر ساده برداشت از صندوق توسعه ملی، نابجا بوده و مانع از کوشش حداقلی مدیران و کارکنان صندوق خواهد شد. مسئله دیگر اینکه دولت آگاه است که سود ناشی از سرمایه‌گذاری صندوق بازنشستگی کشوری در سال‌های گذشته، هیچ‌گاه به ۲۵ هزار میلیارد ریال نرسیده است، بنابراین منبع مذکور قدرت جبران کنندگی چندان ندارد. پیشنهاد این بود که مابه‌التفاوت هزینه ۹۸ و قانون بودجه ۹۸ از محل حق بیمه تامین شود که نهن‌تها این پیشنهاد بلکه کل تبصره ۲۱ و بندهای آن با نظر کمیسیون تلفیق رد شد.

تحلیل سیاست‌های دولت در حوزه رفاه و تامین اجتماعی از روزه بودجه ۱۳۹۸ نشان می‌دهد دولت در زمینه فقرزدایی شعارهای بسیاری داده، اما به هیچ‌وجه برآیند آن در لایحه بودجه دیده نمی‌شود. به‌طور مشخص بعید است راهبردهای فقرزدایی چندان کمکی به کاهش سطح فقر در کشور کنند. به عبارت دیگر، در سیاست‌های فقرزدایانه محروم‌داری به‌جای فقرزدایی مهم‌ترین رویه دولت در برنامه‌های فقرزدایانه است. نکته قابل توجه دیگر اینکه در هیچ کجای لایحه، دولت به دهک‌های میانه و رو به پایین توجهی نکرده است. در حالی که این انتظار از دولت می‌رود که احساس کند با شرایط تحریم احتمالاً باید شاهد ریزش آن‌ها به طبقه‌های پایین‌تر باشیم. از سویی نیز با کاهش افق برنامه‌ریزی رفاه اجتماعی در لایحه بودجه روبه‌رو خواهیم شد. برای نمونه دولت اعتبارات حق بیمه سلامت افراد زیر پوشش سازمان تامین اجتماعی را ۶۲ درصد کاهش داده و سراغ معیشت آن‌ها رفته است. از یک منظر این سیاست قابل درک است، چراکه ممکن است بخشی از درآمدهای پیش‌بینی شده محقق نشود، اما نکته این است که از بیمه که به افراد ارز دراز مدت می‌دهد بریده‌ایم و سراغ معیشت رفته‌ایم که صرفاً محروم‌داری است.